

életünket. Végül pedig az egyházi évben egy sokoldalú szerep színészévé vá-
lunk. Olyan ösztönzésnek vagyunk kitéve, amely az eltévedt és elfáradt gyalog-
sorból céltudatos és erejével okosan gazdálkodó vándort varázsol.

Ez, mondhatnánk, az általános stratégia hozzávetőleges vázlata. Egyéni
adottságok, körülmények és igények méreteire természetesen gondosan szabott
egyéni koncepció szükséges.

Chilla Raymond

„TESTEMMEL TISZTELLEK“

„I worship you with my body.“ Ez a régi angol házassági esküforma frap-
pánsan összefoglalja, amiről itt beszélni szeretnék: a házasság testi,
társadalmi, személyi és vallási jellegét. A kijelentés egy
másik te-nek szól, akinek egész én-jét elkötelezi testével, lelkével. Worship:
vallási szó; vallásos tisztelettel önértéknek tartalak, nem használati kelléknek,
szülőgépnek, szenvedélyek csillapítójának, érzékeimnek tetsző hasznossági
tárgynak. Életre szóló kapcsolattal közelítelek, mert személy vagy: Isten adta
jogokkal és isteni kapcsolatokkal. Testem eszköz, hogy az apaság—anyaság
vonalán személyi értékeidet együtt kibontsuk, családsejtként a társadalomba
beilleszkedjünk. Testem eszköz, hogy a szeretetben való kiérést a kölcsönös
önadásban állandóan valósítsuk. Ez a kijelentés az Egyházban, Krisztusban tör-
ténik. Testemmel a Krisztus—Egyház kapcsolat teljes kiépülését szolgáljuk ben-
nünk, gyermekeinkben, a társadalomban. Tisztellek. — Nem váglak el a társa-
dalomtól, Egyháztól, lelkiismerettől, Istentől. Nem disz-integrállak, hanem be-
integrállak, mert szeretetem Isten tiszteletéhez hasonló.

A házasság természeténél fogva családépítő és társadalomépítő szövetség;
a házasságon belül az e m b e r i n e m i s é g a személyi kiérésre és kibonta-
kozásra irányul, vagyis a cél: szerető és felelős személyek szeretetben való
kiérése, mégpedig olyan szeretetben, amelyet az újszövetségi Szentírás a g a -
p é n a k nevez, és azt az Isten- és emberszeretetet jelenti, amely Jézust, az
Atyát és a Krisztusban hívőket egyetlen szeretetegységbe forrasztja össze.

Az organikus fejlődés szeretet egyidejűleg négy síkon bontakozik,
ha a fejlődés egészséges: testi, társadalmi, személyi, vallási síkon. Ha a fejlődés
részelemei szétválnak egymástól, az „e g é s z s é g “ keserüli meg; valami
megakad, önálló idegen elemmé válik, szétesés kezdődik. Úgy is megfogalmaz-
hatjuk, hogy a személyi fejlődés ill. személyi érettség négy alapidenziójának
egységbe fogásáról, egészséges integrálásáról próbálok pár szót mondani.

Nem vagyok pszichológus, semmiféle szakember. De a mondanivalóm éppen
az, hogy a becsületes keresztény emberség, vagy ha tetszik, a nemi energiák
társadalmilag hasznos, személyek közötti istengyermeki kapcsolatokban való

kiélése mindannyiunk hivatása. Ennek a kérdésnek a megoldása nem kérdés, hanem életünk egyetlen nagy gyakorlati feladata. Ha jól sikerült megoldanunk, a szakemberek próbálhatják majd elméletileg is megfogalmazni, hogyan csináltuk. A mi feladatunk nem az, hogy elméletet gyártsunk, hanem hogy gyermekeink rólunk olvashassák le a gyakorlatot.

Az evangélium: jó hír; jó hír és megváltás a nemiség számára is. A szeretetbe-érés útja szükségképpen a nemiségen át vezet minden férfi és nő, világi és szerzetes számára egyaránt. Ezen az úton nem áthaladnia kell, hanem ezt az utat kell járnia csecsemő, gyerek és serdülő koron át az érett korig és azon túl is a sírig. „Qui fait l'ange, fait la bête” mondja Pascal: aki angyalként akar viselkedni, állatian ostobán fog viselkedni. Testiségünk szeretetbe-emelése: a személyllyé válás is a keresztyén kiérés egyetlen útja.

Pascal segítségével eléggé világossá tettük, hogy testben élő személyekről kívánunk beszélni és nem olyanokról, akik úgy próbálnak élni, mintha testük nem volna; vagy testiségüket szükséges koloncként hordják, és nem Isten drága ajándékaként élik meg. E bevezetéshez csak azt tesszük hozzá, hogy a keresztyén embertan kulcsfogalmát a személyfogalomban és a személyek közötti viszonyban látjuk. Mi az, hogy ember? Mi az, hogy személyi méltóság? Mi az, hogy az egész embert szeretni, testi, társadalmi, szellemi és isteni értékekre irányuló teljes valóságában?

Az ember élő egész, bármit tesz, emberségének mind a négy rétege (helyesebben dimenziója) együtt játszik. Aquinói Tamás kifejezése szerint „nem az értelem gondolkodik, hanem az ember”. Nem bírunk gondolkozni képek nélkül, hat gondolatunkra a környezet, a másokkal való kapcsolat, lelkiismeretünk állapota és állásfoglalásai. Ha a négy „réteget”, a négy dimenzió együttes sodrását próbáljuk részekre bontani, az csak azért történik, hogy jobban szemügyre vehessük az e g é s z b e n való szerepüket. Az ember-személy négy „rétege” a valóságban jobban átjárja egymást, mint a testben a vérerek, idegek, vagy a szimfónikus zenekarban a hangszerek egymásra hatása. Az e g é s z - s é g e t keressük a szétesés, a diszintegrálódás helyett. Márpedig az ember nem egész (főleg nem személyi kapcsolataiban), nem bír szerető és felelős emberségre eljutni emberen túli transzcendens kapcsolatok nélkül. Ezért témánkkal kapcsolatban erről is kell szólnunk.

Miután körvonalaztam, hogy miről szeretnék beszélni, most pár szóval azt próbálom elmondani, m i é r t kívánok erről beszélni? Mert rettentő szükségéget érzem, hogy ezeket a kérdéseket keresztyén, azaz krisztusi megvilágításba helyezzük.

Nem tudunk elfogulatlanul, szépen beszélni a nemiségről. A tabu és képrombolás, a botránkozó tiltás és hangoskodó szexuális revolúció között ki beszél a szerető felelősségben való kiérésről: hogyan lehetünk szerető emberek, hogyan érik ki a szexualitás krisztusi nagykorúságra; miben áll az evangélium jóhíre, a szexualitás megváltása és örömteli kibontása? És mi köze van ennek a kereszti jó híréhez?

Nem birtokoljuk szexualitásunkat, az birtokol minket. Rossz a lelkiismeretünk, szégyelljük rendezetlen vágyainkat, megoldatlanságainkat, vagy félmegoldásainkat, pszichológiai és erkölcsi zsákutcáinkat; nincs se kedvünk, se erkölcsi erőnk bevilágítani a sötét zugokba. Lelkünknek ezeket a rétegeit még nem evangelizáltuk. „Alászállt a poklokra.” Még nem integráltuk be őket a szeretet kifejezéseibe, még nem bírnak Krisztus gyógyító szeretetével közelíteni feléjük. A könnyek és vergődések közt kikristályosodott igaz megoldások megértő vigasztalás, bátorítás, megosztás, kommunikáció formájában kivíváncoznak, vagy kibuggyannak belőlünk. A beteg betegít, a boldog boldogít. Az ösztönytírbáló csak ösztönsorvasztásra tud tanítani, a gátlástalan az erkölcsi korlátok kidobására. A Nyolc Boldogság Krisztus személyes szeretete nélkül nem jóhír, hanem iga.

Házassági előkészítéseknel éreztem leginkább egy keresztény ember-fogalom hiányát katolikus közösségeinkben. Az utóbbi időkben a fiatalok két–három évi együttélés után jelentkeztek a plébánián. Nem azért jönnek, mert a gyerek már útban van, hanem mert tapasztalatból tudják, hogy dőcögések ellenére egymáséi akarnak lenni. Megkérdeztem őket, hisznek-e? A válasz: igen. Járnak-e misére? Nem. Szoktak-e imádkozni? Nem. Ilyen előzmények után hogyan magyarázzam meg, hogy mi a katolikus házasság-eszmény? Először arról kellene beszélni: mi az, hogy ember; mi teszi az embert emberré? Mi a különbség a társadalmi és a személyi kapcsolatok között? Mi az, szeretetben beérni? Erkölcsi és transzcendens vonalon kifejlődni? Mit jelent, hogy Isten saját képére és hasonlatosságára teremtette az embert? Mi köze van ennek Jézus Krisztushoz, Egyházhoz, szentségekhez? Mi köze van mindennek szerelműkhöz és élettervűkhöz? Olyan kérdések ezek, amelyekhez 3–4, sőt 5–8 beszélgetés nem elég. A szó szoros értelmében iniciációra van szükség: Isten, Jézus, Egyház, megistenülés felfedezésére.

Az emberről kialakított képet — amit Szent Tamás teológiai és bölcséleti világképe közvetített egészen a század közepéig — új felfedezések és gondolkodásmódok részben elavulttá tettek, új szempontok figyelembe vételére kényszerítettek. Marx társadalomelmélete, Darwin fejlődésemelvétele, Freud pszichoanalízise, Einstein relativitáselmélete (az atombomba, a tévé, a kompjúter), a biológiai és szociológiai manipuláció lehetősége átalakították az emberről, természetéről, korlátairól és lehetőségeiről ránk hagyományozott képet és gondolkodásmódot. Ezeket a felfedezéseket és tényeket számításba kell vennünk, mikor arra a kérdésre keresünk választ: mi az ember, ki az ember, mi köze a transzcendens világhoz? Vagyis a teológiát minden korban újra kell írni. Nem azért, mert a hit változik, hanem a hit megértésének a szempontjai változnak.

Nem Jézus változik, hanem az, amit Jézus számunkra jelent. Másképp látjuk magunkat és más bajokra várunk orvosságot tőle, de léthelyzetünk megvilágításának továbbra is ő a fényforrása; elsősorban őrá olvasható le, milyen az Isten szíve szerinti ember.

Igy válaszolhatok arra a kérdésre, hogy miért kívánok egy keresztény emberfogalomról beszélni, mielőtt a keresztény házasságról és az emberi szexualitás értelméről beszélnék. A házasságtól emberségünk kiteljesedését várjuk, a házasság szentségétől emberségünk krisztusi kibontakozását reméljük, tehát valami fogalmunknak kell lenni róla, hogy mi teszi az embert emberré, és mi az, hogy keresztény (krisztusi) emberség, mert ebben kell látnom és keresnem a számomra adott kiteljesülési lehetőség legteljesebb fokát. A legteljesebb emberségről van szó. (Gloria Dei vivens homo: az Isten dicsősége az élő ember, a valóban élő, az embersége lehetőségeit valóban megvalósító ember.)

Hangsúlyoztuk az e g é s z - s é g e t . Az egészséges emberben az a tény, hogy emberségét férfi vagy nő kiadásban birtokolja és éli, átjárja teste-lelke minden rétegét és tevékenységét. Másképp éli meg a saját testét, szüleihez való viszonyát, érzelmi vonzódását, érdeklődését, hajlamait, társadalmi szerepét, szellemi működéseit, vallásosságát a fiú, mint a lány. Nincs egyetlen sejtünk, amelyikbe bele ne volna írva, hogy az emberséget férfi és nő kiadásban birtokoljuk. A nemiség nem valami részletműködés az emberben, hanem e g é s z - v o l t u n k megtapasztalása. Az ember még testi tevékenységeit is átszellemiesíti. Az állat zabál, az ember eszik, vagyis formát, társadalmi keretet, ösztön feletti uralmat, céltudatosságot, é r t e l m e t visz még testi tevékenységébe is. És fordítva: nincs szellemi tevékenység, ha az agysejtek nem működnek, nem szállítanak a gondolathoz képeket, emlékeket, hangulatokat, indítékokat.

A legteljesebben emberi tett és önkifejezés: a testi egyesülés, egyúttal a legteljesebb személyi egység megtapasztalása; lelki élmény is, sőt olykor bizonyos időtlenség és örökkévalóság megtapasztalása is. A lélek és szellem boldogsága visszhangzik a testben, és onnan árad rá a családi közösségre és társadalomra.

Ebből következik, hogy a nemiséget nem lehet elszigetelni az ember egyéb dimenzióitól, és a nemi aktust nem szabad lecsökkenteni testi igények és vágyak kielégítésére, nem fokozhatjuk le a társadalom fenntartásának eszközévé, vagy személyi élménnyé, függetlenül az ember minden irányú erkölcsi felelősségétől és vallási kapcsolataitól. A nemiség éppen egészségünk megtapasztalása. Ha nem az, akkor nem valódi. Beteg az ember, beteg a társadalom, beteg a lélek, beteg az ember személyi és világfeletti kapcsolataiban, ha nemisége nem integrált.

Miután eléggé hangsúlyoztam a szexualitás egészségét és egészségét, most már feltehetjük a fogós kérdést: mi az emberi szexualitás értelme?

Nyilvánvaló a különbség az emberi és az állati szexualitás között. Szembeötlő, hogy az állatoknál párzási időről beszélünk, amelyet egy ösztön pontos szabályszerűséggel irányít. Az embernél ilyen nincsen. Testünk meghatározott időktől függetlenül szinte mindig készen áll arra, hogy minden szimpatikus másnemű személyre választ adjon. Ösztönünk mindig készen áll, de nem önszabályozó rendszer: szüksége van az értelem és a szabad akarat szabályozó döntésére.

Ezt a régóta ismert tényt megerősíti két új statisztikai felmérés. Az emlőszűrésnél a peteérés ideje és a párzási igény egy időre esik. A nők 40 %-a nem

vett észre magán a pete-termeléstől függő ingadozást a szexuális válaszadás terén; a többinél volt ugyan hullámhegy és völgy, az egyiknél az ovuláció előtt, a másiknál az ovuláció után különféle időközökre szétszórva, de a válaszadás készsége pontosan az ovuláció idején volt le g g y e n g é b b .

Másik példa az emberi és állati szexualitás közötti különbségre. Egy freudi alapon álló pszichiáter azt veti Masters és Johnson szexológusok szemére, akik 382 férfi és 312 nő 10 000 orgazmusát figyelték meg gyógyítás és tanulmányozás céljából, hogy az orgazmust összetévesztik az e m b e r i kielégüléssel. Amit leírnak, az 10 000 test reakciója, mintha nem értő és érző személyek volnának. Jelentésük „nemi tevékenységünkben nem ismer el személyeknek minket. Szexuális énnünket, szexuális öntudatunkat semmibe veszi, és csak a biológiai és mechanikai működés marad meg . . . Mert az igazi nemi kielégülés személyes tudat egy egyedülálló személyes kapcsolatról, amely átöleli az egész személyt”. „Aki nem szereti saját magát, nem képes mást szeretni. Az Én és a Te lesüllyed két tárgy találkozásának a színvonalára, és a tárgyak é n j ü k ö n k í v ü l . működnek.” . . . „A nemek közötti viszonyban a tudat és a magunk érzete, az elfogadottság és szeretettség biztonsága: a boldogság alapvető föltétele. A boldogságra való képesség hiányában kielégíthetetlenek, csalódtok, gyanakvók, bosszúság maradunk; nem tudjuk magunkat szeretni, se másokat.” És most jön a konklúzió az egész szexuális forradalomról: „Régen a nemiséget tagadták, most a szex szabad és énnünket tagadják. Az alapvető gátlások szempontjából a kettő egyre megy.” (134. o. Georg Frankl: The failure of the Sexual revolution.) Mindezt nem moralista írja, hanem lélekgyógyász és társadalom-gyógyászati kutató. Szempontja az egyén és a közösség egészsége, azaz egészsége. Szakterülete: a tudatalatti. Az ösztönmechanizmusok oldaláról kiindulva hangsúlyozza az emberi szexualitás s z e m é l y i jellegét. Az ösztönöröknek a személy-egészsébe kell fölvevődniük; a személy egészsétől függetlenül egészségtelenek, diszintegráló erők; egyént, társadalmat, pszichikai és spirituális erőket diszorganizálnak. (A személy-egész és az értékek viszonya már a moralista szakterülete.)

Pszichiáterünk a föltett kérdésre: mi az emberi szexualitás értelme, így válaszol: személyi kommunikáció, szeretet-csere, kölcsönös boldogítás.

Mit szól mindehhez az Egyház? Mit mondanak a Szentírás szövegei? Mit mondtak a hittudósok (a hit forrásait az ész fényénél átkutató és rendszerező elmék) régen és ma?

Az ember és az emberi szexualitás megértése szempontjából legfontosabb szövegeket a Biblia első két fejezetében találjuk. Ez két teremtéstörténetet tartalmaz. A régebbi teremtéstörténetben az ember méltóságát az fejezi ki, hogy bár teste a földből van véve, isteni lehelet élteti. Amíg Isten szándékai szerint él, addig Isten barátságát élvezzi, aki emberi egyedülléte megszüntetésére vele egyenlő rangú, de másnemű társat ad neki. A kettő egy testté lesz. Ez a kép szeretet-kapcsolatról szól anélkül, hogy a gyermeket megemlítené. Valóban, a nemi szeretet-tudatban az egymás iránti vonzalom van előtérben, a gyermek az egymásra irányultságnak csak következménye és gyümölcse.

De ezt a szöveget csak mi, a XX. század gyermekei olvassuk a s z e m é l y i vonzalom megvilágításában. A Krisztus előtti törzsi szervezet korszakában az egyén egészen háttérbe szorult a közösségi érdek szempontjai mellett. Még így is világosan kifejeződik, hogy az asszony más rendbe tartozik, mint az állatok; ugyanúgy ember – egy hús, egy csont –, csupán másnemű kiadásban. Ugyanaz az isteni lehelet van benne, az élteti. Mind a kettő teljesen ember, mégis saját emberségük és az emberség új kiteljesülését egyesülésükkor valósítják, saját-

maguk, gyermekeik, a választott nép számára. Amíg Isten terveit valósítják, nem ismerik a szégyent. Teljesen nyíltak, áttetszőek, integráltak, harmonikusak, egészségesek és egészségesek. A szöveg nem annyira a szeretet személyes oldalát hangsúlyozza, hanem a családból való kiválást, a családalapítást, a szerelem társadalmilag megengedett módját.

A Biblia első lapja az újabb keletű teremtéstörténettel kezdődik. Ebben az Isten már nem agyagból az embert; az egész világot szavával teremti. A teremtés utolsó napján jelenik meg az ember. „Teremtsünk embert képünkre és hasonlatosságunkra.” Istennek nincs neve, nincs képe, kimondhatatlan. Az ember az Isten képe. „Isten megteremtette az embert, saját képmására alkotta, férfinak és nőnek teremtette.” ... „Isten látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott.” Amint Isten a világ ura és teremtője, úgy úr a földön és életadó az ember: hatalma van istenképmásokat sokasítani. Ehhez a feladathoz van szükség az istenkép férfi és női mására. Ebben a szövegben nem a szerelem dominál, hanem a kölcsönös segítség és a szexualitás értelmét inkább az élet továbbadásában látja.

A személyes felelősség és az elvont gondolkodás csak lassan terjed a Kr. előtti V. századtól kezdve. A dolgok nemek és fajok szerinti meghatározása, az elvont görög gondolkodás csak a Kr. előtti században kezd terjedni Palesztinában. A görög felfogás szerint az ember teste az állatfajhoz tartozik, de értelmi képessége minden más állattól megkülönbözteti. Az embert értelme emeli az állat fölé, tehát az értelmi működés fontosabb, magasabbrendű. Ámde a szexualitás az ember állatiságával van összefüggésben, szükséges a faj fenntartásának biztosítására, de azon túl nincs igazolható szerepe; ha mégis követelődik, ez attól van, hogy az ember nem tiszta szellem; szellemünk állatiságba van bezárva.

Most tessék elképzelni egy kort, amelyik ilyen elméleti látásmóddal közelíti meg a szerelmet és a saját szexualitását. Szükséges rossznak tartja, engedménynek állatvontunk részére. Az élvezet, ha nem tisztán szellemi, veszélyes, gyanús. A szenvedély elsodor, messze az ész és az akarat uralmától. És megkapjuk a manicheizmust, amely mindazt, amit testi, az ördögnek, mindazt, ami isteni, a szellemnek tulajdonítja. És megkapjuk a fiatal Ágoston lelki képét, aki szenvedélyesen éli szexualitását – rossz lelkiismerettel; szenvedéllyel szeret egy pún lányt, aki a társadalmi korlátok miatt nem lehet a felesége.

Szellemét pontosan a Biblia szabadítja meg béklyóiból: „látta Isten, hogy jó.” Amit Isten teremtett, az pozitív érték. A szexualitás is az. Csak az Isten akaratától eltérő használat teszi rosszá. Mire adta az Isten a nemi energiákat? Az élet továbbadására. Elég a testünk alkatára, külső formájára ránézni, hogy ez nyilvánvaló legyen. A szexuális élvezet csak akkor jogosult, ha kifejezetten az élet továbbadására irányuló tett kísérő jelensége. Tehát még a Bibliát is ezzel a korfelfogásból származó szemüvegen keresztül olvasták.

A személyi elemek helyett a biológiai, a faji életet továbbadó elemeket hangsúlyozta a teológia és az egyházjog. Még 1938-ban is elítélték egy bencés atya

könyvét, aki a házasság kettős céljának (az élet továbbadásának és egymás kölcsönös segítésének) a s o r r e n d j é t meg akarta fordítani. A II. Vatikáni Zsinat és a Humanae Vitae enciklika vette le a vitát napirendről, és megengedi, hogy a szexualitást ne csak a termékenység jogcímén gyakorolhassuk, hanem a házások egymás iránti szeretetük kifejezésére, testi-lelki örömadásra is felhasználhassák, — természetesen föltéve, hogy semmit sem tesznek az egyesülés „egész-sége” ellen, vagyis az aktust nem csonkítják meg úgy, hogy ne fejezhesse ki egész személyi mivoltukat, beleértve az apaságra— anyaságra való képességüket (nem csonkított önmagukat teljesen adják).

Úgy is összefoglalhatjuk a házasság szeretetét és a házasság egyesülés egész-ségére vonatkozó megállapításainkat: minél teljesebb az önadás, az önkifejezés és az életcsere, minél inkább benne vibrál két személy-egész minden dimenziója, annál egész-ségesebb az aktus és a házasság. Semmiféle megdondolásból ne csökkentsük a teljességet, és törekedjünk az adott körülmények közt elérhető legnagyobb teljességre. (Béküljünk meg múltunkkal és jövőnkkel, fogyatkozásainkkal és gögünkkel, hogy semmi ne „blokkolja” a teljességre törd erőket.)

Még két kérdésre vagyunk adósok a válasszal: mi teszi az embert emberré? Mi az, hogy testben élő s z e m é l y ? Mi teszi az embert teljes fokban Isten képévé?

Emberi kapcsolataink mélysége szempontjából fokozatokat különböztethetünk meg. Bemegyek az üzletbe, kedvesen köszönök, elismerem, hogy a kiszolgáló létezik, nem gép és nem papagály, de kapcsolatunk megmarad a t á r g y a k vonalán. Megkaptam a húst, a kávé, az árut, ismeretségünk, kapcsolatunk nem személyes. Tisztán üzleti, „tárgyi”. — Együtt szívünk, egy irodában, vagy üzletben dolgozunk, közelebb kerülünk egymáshoz, jól érezzük magunkat egymás társaságában, de kapcsolatunk addig nem megy, hogy barátsággnak lehessen nevezni: „társadalmi” kapcsolat. Személyi a kapcsolat, ha az, ami a másikat belső világában, személyében érinti, engem is belső világomban, személyemben érint és fordítva. A lányom férjhez megy, és én azt, akivel eddig társadalmi kapcsolatban voltam, flammá fogadom lelkileg is.

A baj ott kezdődik, amikor az embert tárgyként kezeljük, vagy egész életek folynak le pusztán társadalmi síkon, és soha senkivel személyi viszonyba nem kerülünk. Az Istennel sem. Teljesít minden parancsot, hibátlan és tökéletes, de a szíve üres. Übermensch-Superman-nek tartják, holott még az ember-fokig, a személy-fokig sem ért el.

Példa: Jill Kinmont kitűnően sízik. Gyakorol, hogy bekerüljön az olimpiai csapatba. Tréning közben rosszul zuhan, idegpályák összeroncsolódnak, féloldalára béna marad. Udvarlója ilyen körülmények között elmarad mellőle. Jill nem lehet síbajnok és nem lehet anya. Élete értelmét veszti. Öngyilkos akar lenni. Más döbbsenti rá, hogy nem az a fontos, m i vagy, hanem k i vagy. Nem olimpiai bajnok, hanem az élet és az értékek hívására adott hősi válasz: személy. Az vagy, amivé szabad, személyes döntéssiddel és választásaiddal teszed magad, amilyen értékekhez kötödsz, ami mellett elkötelezed magad. (David Knight: Good News about Sex, 1979, St. Anthony Messenger Press, P. Q.)

Gyerekkorunktól kezdve kérdezik tőlünk, mi leszel, vagy mi vagy. Társadalmi szerepünk, teljesítményünk szerint ítélnék meg minket, és jaj nekünk, ha mi is erre vagyunk beállítva, és nem a lelkiismeretünk ítél meg minket. A kérdés nem az, mi vagy, m i d v a n, hanem k i v a g y? Nem: mit szereztél, milyen a természeted, hanem: mit tettél a természeteddal és azzal, amit szereztél? Milyen értékek mellett d ö n t ö t t e l? Pénz, dicsőség, kényelem? Ez nem t e v a g y. Hűség, megbízhatóság, bátorság, okosság, nagylelkűség, együttműködés, szeretet, önfeláldozás, ez t e v a g y – akár a kancellári szobában, akár a Tower börtönében; ezt még a hóhér sem veheti el Thomas Moore-tól. Az énjével – amíg él – ő rendelkezik; ő választja az értékeit.

Mi teszi az embert emberré? A választásai, a döntései, az embernél nagyobb értékekhez – a transzcendens rendhez való kötődése: a személyek és az Isteni Személyek iránti tisztelete.

A családi nevelés erre van-e beállítva? Megtanítani a gyermeket, a serdülőt értékeket választani és dönteni? I d e á l o k szeme elé állításával, hogy a leendő párjában a k i t keresse, szeresse és tisztelje, és párjának ne a testét, címeit, szerzeményeit adja, hanem azt, a k i (személyét és nem természetét). E nélkül a házasság nem személyi kapcsolat, hanem üzleti, társadalmi, testi kapcsolat. Ha pedig a szeretet egy t e e g é s z személyének szól: ebben már benne van, hogy e g é s z téged akarlak e g é s z életedre szeretetben szolgálni, mert t e t e v a g y. „Tisztellek testemmel”, ezt csak egy életre lehet mondani. Aki időre, föltételelesen adja magát, nem kötelezi el magát a másik s z e m é l y e mellett, nem fogadja el ő t s z e m é l y i értéknek. Meghazudtolja a házassági egyesülés aktusát, amely a személyek idő felett álló, erkölcsi rendbe tartozó egyesülését fejezi ki. Az emberi szexualitás értelme a szeretet-kommunikáció, állapotottuk meg az emberi és állati (testi) szexualitás különbségét vizsgálva. A szexualitást a személy oldaláról nézve csak azt tesszük hozzá: a szeretet-kommunikáció nem teljes, nem a személynek szól, nem idő felett álló érték, ha a másik testi egészségétől függ, ha az elkötelezettség és a hűség nem egy életre szól. Ha nem ez a helyzet, az aktus nem a személyi síkon történik, nem egész és nem egészséges.

Ha a mi saját emberideálunk nem a szabad választásra és döntésre van beállítva; ha a gyermekeinktől azt várjuk el, hogy valamire vigyék, és nem azt, hogy valakik legyenek; ha nem az igazság, becsületesség, igazságosság önzetlen szolgálatát várjuk el tőlük: ne csodálkozzunk, hogy a szerelmet el tudják képzelni valódi szeretet nélkül is, mivel nem egész személyüket viszik és adják a házasságban, és nem tudnak életreszólóan szeretni; házasságuk rövidesen örömtelen, egészségtelen lesz. És a társadalom is egészségtelen lesz, ha a alapsejtjével, a családdal és a házasság központi magjával, a házasság egyesüléssel baj van: nincs benne az egész ember minden vonatkozásával.

A szeretet civilizációján kell dolgoznunk. (VI. Pál kifejezése, amelyet II. János Pál is szívesen használ.) Nem más ez, mint a férj és feleség szeretetének kiára-

dása egész családjukra és az emberközösség nagy „családjára“, egyetlen nagy családot, e g é s z e t alkotva, bevéve mindenkit az „egész-ségbe“. Ez a társadalmi egész-ségesedés útja.

Hátra van még, hogy pár szóval jelezzük az emberi szexualitás transzcendens dimenzióit is. Minden emberi tett egyúttal és legalább burkoltan istenkeresés és boldogságkeresés is. Az ész a dolgok értelme után kutat, és a szív a teljes boldogságra vágyik. Ez a tetteink mélyén meghúzódó rejtett hajtóerő. „Nyugtalan a szívünk, míg meg nem nyugszik benned“ (Szt. Ágoston). A lelkiismeret is azonnal megítéli minden tettünket: a felismert jót tetted-e vagy nem, mert annak abszolút kötelező ereje van. A reflektáló elme rá tud döbbszenni ezeknek a belső irányulásoknak valódi természetére, és kimondja: a dolgok értelme, célja, eredete egy Ősokra vezetendő vissza, és a lelkiismeretben Isten szava nyilvánul meg.

Az élet, az emberi személy, az igazság, az igazságosság, a becsületesség, a jószág absolute igenlendő javak, nagyobbak, mint az ember; ha erről a sikről lemond az ember, emberségéről mondott le; amikor ezekre a javakra mond igent, Istent fogadja el, Istenre mond igent (még ha nem is tudja).

A felismert és elismert Isten hozzátartozik az ember teljességéhez. A teremtéstörténetet már említettük. Ebben világosan kifejezésre jut: az ember nem önmagától birtokolja létét, természetét. Valami isteni lehelet életeti, a szeretetkapcsolatban ezt adja tovább. Isten megbízatása van a természet erőinek meghódítására és a szaporodásra. Isten személyesen szól az első emberpárhoz; Ő adja neki az Édenkertet; baráti, atyai kapcsolatban van velük. Az ember tragédiája: az Istennel való személyes fiúi kapcsolat felmondása, az istenképiség elhomályosítása. Az Istennel, a transzcendens világgal való kapcsolat megszakításának következménye az önuralom és a világ feletti uralom küzdelmessége, a harmónia-hiány. Megbomlott az egész-ség minden vonalon, a dolgok nem állnak úgy össze, mint ahogy rendeltetésük szerint kellene. A házasságban sem.

A megváltás az istenképiség helyreállításában áll. Ami Ádámban diszintegrálódott, Jézusban egybe- integrálódik, ismét egész és egészséges lesz. Krisztusban valósul meg teljesen és róla olvasható le, hogy mi ennek az isteni teremtő szónak a teljes tartalma: „teremtsünk embert képünkre és hasonlatosságunkra“. Jézus a szó teljes értelmében vett istenképi ember, ő az emberség teljes megvalósulása és mintapéldája, az Isten szíve szerinti ember. Leolvasható róla, hogyan viselkedik az Isten emberformában, mit jelent testben istenképi embernek lenni.

Elénk éli és szóban megfogalmazza, mit is jelent az istenképiség és isten-hasonlóság. Elénk éli, hogy Isten szeretet, és meddig megy Isten a szeretetben – és ezt az isteni méretű szeretetet állítja az emberlét mércéjéül. Keresztény ember erkölcsi törvénye nem a tízparancs, hanem Jézus Krisztus, amit Ő tett (az, Aki ő, nem a teljesítménye, hanem a személye).

Jézus Krisztus számunkra nem külső előírás, hanem belső élettartalom. Élete bennünk folytatódik: „élek én, de már nem én, hanem él bennem a Krisztus” (Gal 2,19).

Jézus, aki a szeretet-áldozat állapotában dicsőült meg, jelen van a földön a hívő közösségben, amelyet bevett föltámadt Testébe, hogy boldog életét átadja, beleöntse. Az Egyház szeretettel öleli Krisztusát, aki szeretetével szeretetre képesíti. A megdicsőült Test és a megdicsőült állapotban élő szentek egy testet alkotnak a földön küszködő tagokkal, akikben folytatódik és egyre újul Krisztus örök szeretet-áldozata. Amit egynek tettünk, amit a legkisebbnek tettünk, neki tettük, vele tettük és benne tettük.

A jegyes szeretet-identifikációja vőlegényével teljes: az önátadás teljességéből nem marad ki sem a test a maga anyagi javaival és értékeivel, sem a társadalom, sem az erkölcsi rend, sem az Istennel való kapcsolat. Az istenképi emberség és a feltámadt Úr szeretet-kapcsolatából, kölcsönös önadásukból nem marad ki a teremtés egyetlen dimenziója sem: minden rendeződik – integrálódik – és egészségbe gyógyul az „Agapé”-ban.

Krisztus az utolsó vacsorán mondta ki a hívő közösséggel való egységét – „testemmel tisztellek”, ezt mondja minden szentáldozó –, és a kereszten kelt egybe jegyesével. Ekkor lépett ki földi végességéből, és részesítette nem földi boldogságában Jegyesét. A szeretetnek ezt az önküresítő győzelmét hivatott jelképezni és való s í t a n i minden házasság egyesülés. Milyen vérszegény program ehhez képest a szexuális forradalom! Ez a Kereszt jóhíre. A szexuális erőnek nem elnyomását, hanem bátor fölszabadítását, az egészségbe szabadítását hirdeti, megszenteli és kegyelemhordozó erővé alakítja. Az áldozatos szeretet boldogító győzelmét ígéri. Ennek a jóhírnek legyünk szavahihető tanúi.

Joseph Ratzinger bíboros

A PÜSPÖKI SZINÓDUS A CSALÁDRÓL*

A szinódus mondanivalója az ún. propozíciókban sűrűsödött össze. Ezek a szinódus jóváhagyta alakjukban három részre oszlanak. Az első azt a kérdést

* A müncheni érsek — azóta a Hittani Kongregáció római prefektusa lett — az V. püspöki szinódus egyik fő előkészítője és munkása volt. Ő tartotta a helyzetet összefoglaló beszámolót is az elején. Amikor tehát 1980. dec. 8-i pástori levelét itt közöljük, igen hiteles helyről kapunk tájékoztatást a szinódus mondanivalójáról. Elhagytuk a bevezető részt, amelyben Ratzinger a szinódus lefolyását írja le, és megmondja szándékát: szeretne a sajtóban felmerült torzképekkel szemben megbízható információt nyújtani. (A szinódusról lásd 48. számunkat.) Ugyancsak mellőztük terjedelmi okokból az utolsó részt, ahol a bíboros már csak röviden felsorolja a szinódusi dokumentum többi témáját.